

บทคัดย่อ

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเป็นผู้เข้ามาจัดการและรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อจัดสรรแบ่งเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันตามสัดส่วนแห่งหนี้ แต่การทำหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังพบว่ามีข้อจำกัดและอุปสรรคบางประการ โดยเฉพาะเรื่องการเข้าถึงข้อมูล เพราะลำพังข้อมูลที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับทราบจากคำชี้แจงของลูกหนี้และการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยยังไม่เพียงพอให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ ด้วยเหตุนี้ จึงมีแนวคิดว่า เจ้าหนี้ในฐานะที่เป็นผู้ที่มีนิติสัมพันธ์และมีความใกล้ชิดกับลูกหนี้มากกว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่กฎหมายกำหนดให้ทำหน้าที่จัดการและรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ และเจ้าหนี้ยังเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ จึงควรมีบทบาทในการรวบรวมทรัพย์สิน รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวลูกหนี้ กิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้

จากแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าหนี้ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ มีความเห็นแยกเป็นสองแนวทาง คือ

แนวความคิดแรก เห็นควรกำหนดให้เจ้าหนี้มีบทบาทหน้าที่ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยเฉพาะเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ เพราะเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คือผู้ริเริ่มดำเนินคดีกับลูกหนี้ และอยู่ในสถานะที่จะรับทราบเรื่องราวเกี่ยวกับตัวลูกหนี้ กิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้ได้เป็นลำดับแรก ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 155 กำหนดให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ แต่แนวความคิดดังกล่าวไม่ควรจำกัดเฉพาะเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์เพียงผู้เดียว เพราะกฎหมายล้มละลายมีความต้องการให้การจัดการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ดำเนินไปเพื่อประโยชน์ร่วมกันของเจ้าหนี้ทุกราย ดังนั้น เจ้าหนี้ทุกรายจึงควรมีบทบาทหน้าที่ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ รวมถึงการให้ข้อมูลแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในกรณีที่ตนมีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในครอบครองแต่มิใช่ในฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลาย หรือกรณีที่ตนได้รับทราบหรือสืบทราบมาว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินซุกซ่อนหรือปกปิดอยู่ เพราะการไม่แจ้งข้อมูลย่อมทำให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเจ้าหนี้อื่นและทำให้กองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้รับความเสียหาย พร้อมกันนี้ ควรกำหนดให้มีมาตรการหรือบทลงโทษทางกฎหมายสำหรับเจ้าหนี้ผู้ซึ่งละเลยหรือเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายด้วย เช่น การให้เจ้าหนี้ต้องเสียสิทธิในการได้รับชำระหนี้ตามสัดส่วนแห่งทรัพย์สินที่เจ้าหนี้เพิกเฉย ละเลย หรือปกปิดไว้

แนวความคิดที่สอง มีความเห็นว่า เป็นสิทธิของเจ้าหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่เลือกเข้าสู่กระบวนการล้มละลายแล้ว ย่อมมีความต้องการว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะสามารถจัดการและรวบรวมทรัพย์สินแทนตนเองได้ หากการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ต้องมีหน้าที่รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวลูกหนี้ กิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การกำหนดหน้าที่เช่นนั้นย่อมเป็นการสร้างภาระให้กับเจ้าหน้าที่มากเกินไป อย่างไรก็ตาม หากเจ้าหน้าที่เต็มใจให้ความช่วยเหลือหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการแล้ว กฎหมายควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่ได้รับบำเหน็จหรือค่าตอบแทน คิดคำนวณตามสัดส่วนร้อยละของทรัพย์สินที่ติดตามและรวบรวมได้ หรือได้รับค่าใช้จ่ายในการติดตามรวบรวมทรัพย์สินนั้นคืน โดยถือเป็นค่าใช้จ่ายที่จะจ่ายจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อจูงใจให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในกระบวนการมากขึ้น และในขณะเดียวกัน ควรกำหนดให้ที่ประชุมเจ้าหนี้อนุมัติหรือให้ความเห็นชอบการจ่ายค่าบำเหน็จ ค่าตอบแทน หรือค่าใช้จ่ายดังกล่าวด้วย

อย่างไรก็ตาม เพื่อมิให้บทบาทการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายเกิดเป็นภาระแก่เจ้าหน้าที่ เบื้องต้น กฎหมายควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้เป็นโจทก์เป็นผู้มีหน้าที่ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ ต่อมาเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก และพิจารณาเห็นว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินจำนวนมาก การติดตามรวบรวมทรัพย์สินทำได้ยากและมีความซับซ้อน ที่ประชุมเจ้าหนี้อาจมีมติแต่งตั้งตัวแทนหรือผู้แทนเจ้าหนี้ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้แทนเจ้าหน้าที่ผู้เป็นโจทก์เดิม โดยให้ตัวแทนหรือผู้แทนเจ้าหนี้มีสิทธิได้รับค่าบำเหน็จ หรือได้รับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการรวบรวมทรัพย์สินคืนจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยถือเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

สำหรับในกรณีที่ไม่มีมติแต่งตั้งตัวแทนหรือผู้แทนเจ้าหนี้ ในกรณีเช่นนี้ ควรให้บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้เป็นโจทก์เฉพาะเรื่องการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้สิ้นสุดลง และให้เป็นสิทธิของเจ้าหน้าที่ทุกรายในการมีส่วนร่วมในกระบวนการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป โดยให้ที่ประชุมเจ้าหนี้อนุมัติให้มีการจ่ายค่าบำเหน็จแก่เจ้าหน้าที่ผู้สมัครใจเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการรวบรวมทรัพย์สิน หรือให้ที่ประชุมเจ้าหนี้อนุมัติให้เจ้าหน้าที่ได้รับค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้นจากการติดตามรวบรวมทรัพย์สินคืน โดยถือว่าค่าบำเหน็จหรือค่าใช้จ่ายนั้นเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและจ่ายจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้

การคิดคำนวณค่าบำเหน็จ ให้คิดคำนวณเป็นสัดส่วนร้อยละของทรัพย์สินที่ติดตามหรือรวบรวมได้

สำหรับค่าบำเหน็จ ค่าใช้จ่ายในการรวบรวมทรัพย์สิน และค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สิน ควรกำหนดให้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ โดยมีบุริมสิทธิอยู่ในลำดับเดียวกันกับค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ในมาตรา 130(2)